

Saila Rekola

# PERHEEN KÖYHYYS LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSISSA

Katsaus lapsiperheköyhyyteen liittyvien tekijöiden vaikutuksista lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta  
Kandidaatintutkielma  
Huhtikuu 2023

# TIIVISTELMÄ

Saila Rekola: Perheen köyhyys lasten ja nuorten kokemuksissa. Katsaus lapsiperheköyhyyteen liittyvien tekijöiden vaikutuksista lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön tutkinto-ohjelma, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Huhtikuu 2023

---

Tässä tutkielmassa käsitellään perheen köyhyyttä lasten ja nuorten näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena on luoda kuvaus siitä, kuinka lapsiperheköyhyyteen liittyvät erilaiset tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Tutkielman teoriaosuudessa tarkastellaan köyhyyttä käsitteenä, köyhyyden mittaamista sekä lapsiperheköyhyyttä suomalaisessa kontekstissa.

Länsimaisessa kontekstissa lapsiperheköyhyys ymmärretään pääasiallisesti suhteellisena köyhyytenä. Suhteellisella köyhyydellä tarkoitetaan sitä, että yksilö ei kykene saavuttamaan sellaista vähimmäiselintasoja, jota pidetään yleisesti hyväksyttävänä ja kohtuullisena. Lapsiperheköyhyys on monisyinen ilmiö, jonka taustalla voi olla esimerkiksi vanhempien matala koulutustaso tai työelämässä tapahtuvat muutokset. Perheen köyhyys vaikuttaa heikentävästi lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lapsuuden olosuhteilla on vaikutusta lapsena koetun hyvinvoinnin lisäksi myös myöhempään hyvinvointiin. YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaan sopimusvaltiot tunnustavat lasten oikeuden muun muassa riittävään elintasoon, sosiaaliturvaan, koulutukseen ja virkistystoimintaan. Köyhyys uhkaa näiden oikeuksien toteutumista.

Tutkielma on toteutettu laadullisena kirjallisuuskatsauksena, jonka aineisto koostuu yhdeksästä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Aineisto analysoidaan temaattisen analyysin keinoin hyödyntäen. Temaattisessa analyysissä aineistosta tunnistetaan, analysoidaan ja raportoidaan aineistossa toistuvia malleja eli teemoja. Analyysin tuloksena saatiin kolme teemaa, jotka kuvaavat lasten ja nuorten kokemuksia siitä, kuinka perheen köyhyys vaikuttaa heidän jokapäiväisiin kokemuksiinsa eri osa-alueilla. Nämä teemat ovat *sosiaaliset suhteet ja osallisuus*, *taloudellisten resurssien puute* sekä *köyhyyteen liittyvät tunteet ja köyhyyteen yhdistetyt piirteet*.

Perheen köyhyyteen liittyvien tekijöiden vaikutus lasten ja nuorten sosiaalisiin suhteisiin näkyy niin perheen sisäisissä suhteissa kuin myös lasten ja nuorten vertaissuhteissa. Köyhyys heijastuu perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin kuormittamalla lasten ja vanhempien välisiä suhteita sekä toisaalta korostamalla perheen merkitystä. Vertaissuhteisiin köyhyys vaikuttaa muun muassa heikentämällä kykyä ylläpitää ystävyyssuhteita sekä altistamalla kiusaamiselle ja kaveripiiriin ulkopuolelle jäämiselle. Lapsiperheköyhyys vaikuttaa myös lasten ja nuorten osallisuuteen heikentävästi. Köyhyys muun muassa rajaa mahdollisuutta harrastuksiin, ystävien tapaamiseen sekä kulutukseen osallistumiseen. Taloudellisten resurssien puute näkyy lasten ja nuorten kokemuksissa materiaalisina puutteina sekä perheen taloudellisen tilanteen tiedostamisena. Lisäksi perheen köyhyyteen liittyy erilaisia tunteita, kuten häpeää, huonommuuden tunnetta sekä huolta. Lapset ja nuoret kokevat myös, että köyhyyteen yhdistetään erilaisia luonteenpiirteitä, kuten nöyryys ja ahkeruus. Tulosten perusteella voidaan todeta, että lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat laajasti lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin.

Tutkielman tulokset ovat merkityksellisiä etenkin sosiaalityön kannalta. Lapsiperheköyhyyteen liittyvän lasten ja nuorten kokemusmaailman ymmärtäminen on merkityksellistä, jotta se voidaan ottaa huomioon ja negatiivisiin vaikutuksiin voidaan puuttua. Näin voidaan pyrkiä lisäämään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä lieventämään lapsiperheköyhyydestä aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia. Ymmärrys lapsiperheköyhyyden vaikutuksista on merkityksellistä myös poliittisen päätöksenteon kannalta, jotta myös lapsiperheköyhyydessä elävien lasten ja nuorten kokemukset tulevat huomioiduksi.

Avainsanat: Lapsiperheköyhyys, perheen köyhyys, lasten ja nuorten näkökulma, köyhyys lasten ja nuorten kokemana

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

# Sisällysluettelo

<b>1 JOHDANTO</b> .....	4
<b>2 LAPSIPERHEKÖYHYYS JA SEN TUTKIMINEN</b> .....	6
2.1 Köyhyys ja sen mittaaminen.....	6
2.2 Köyhyyden tutkimuksesta .....	7
2.3 Lapsiperheköyhyys suomalaisessa kontekstissa .....	8
<b>3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, AINEISTO JA ANALYYSI</b> .....	11
3.1 Tutkielman tavoite.....	11
3.2 Aineiston keruu ja kuvaus.....	12
3.3 Analyysi.....	14
<b>4 PERHEEN KÖYHYYS LASTEN JA NUORTEN JOKAPÄIVÄISISSÄ KOKEMUKSISSA</b> .....	16
4.1. Sosiaaliset suhteet ja osallisuus.....	16
4.2. Taloudellisten resurssien puute .....	19
4.3. Köyhyyteen liittyvät tunteet ja köyhyyteen yhdistetyt piirteet .....	22
<b>5 JOHTOPÄÄTÖKSET</b> .....	25
<b>LÄHTEET</b> .....	28
<b>LIITTEET</b> .....	32
Liite 1: Valittu aineisto .....	32
Liite 2: Teemojen ajatuskartat.....	35

# 1 JOHDANTO

Lapsiperheköyhyys ja sen ehkäisy ovat olleet yleinen yhteiskunnallisen keskustelun aihe jo pitkään, mutta lapsiperheköyhyyttä ei ole saatu merkittävästi laskemaan. Itsenäisyyden Juhlavuoden Lastensäätiön (Itlan) mukaan Suomessa vuonna 2021 noin 121 800 lasta eli pienituloisessa perheessä ja noin 9,4 prosenttia lapsiperheistä sai toimeentulotukea. Covid-19 pandemian myötä talousvaikeudet ovat lisääntyneet ja tämän hetken yhteiskunnallisessa keskustelussa korostuu elinkustannusten nousu, jonka vuoksi monien taloudellinen tilanne on kiristynyt entisestään (ks. Varanka ym. 2022). Myös yleistynyt säästämiskeskustelu voi luoda entistä suurempia paineita taloudenhallintaan ja uhkakuvat hintojen noususta saattavat lisätä huolta oman talouden kestävyydestä tulevaisuudessa. Lapsiperheköyhyyteen tulee puuttua, sillä köyhyyden vaikutukset lapsen elämään ovat laaja-alaisia ja ne vaikuttavat myös aikuisuuteen (Partio 2017). Näiden näkökulmien valossa lapsiperheköyhyyden tarkastelu on aiheena ajankohtainen.

Tässä tutkielmassa tarkastelen aiemman tutkimuksen pohjalta, kuinka lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Olen kiinnostunut selvittämään aihetta lasten ja nuorten näkökulmasta keskittyen heidän omakohtaisiin kokemuksiinsa. Köyhyys ymmärretään usein taloudellisten resurssien puutteena, vaikka tutkimusten mukaan köyhyyteen liittyy monia muitakin ulottuvuuksia (Kallio & Hakovirta 2020, 13–14).

Oma kiinnostukseni aihetta kohtaan on herännyt työelämän kautta. Olen työskennellyt lastensuojelun avohuollossa, jolloin omaan työnkuvaani kuului muun muassa taloudellisen tuen sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätösten valmistelu. Asiakastyössä itselleni näkyvimmit tulivat nuoret sekä pienten lasten vanhemmat, jotka hakivat taloudellista tukea tai toimeentulotukea. Tukea hakiessaan moni vanhempi kertoi haluavansa mahdollistaa lapselleen samoja asioita ja kokemuksia, kuin muilla lapsen ikäryhmään kuuluvilla oli. Tärkeys samankaltaisuudesta vertaistensa kanssa korostui myös nuorten kanssa työskennellessä. Kyseisen työn kautta olen pohtinut paljon vähävaraisuuden vaikutuksia lasten ja nuorten elämään sekä lapsiperheköyhyyteen liittyviä kokemuksia. Tämän takia olen kiinnostunut selvittämään, minkälainen vaikutus perheen köyhyydellä on lasten ja nuorten kokemuksiin.

YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaan sopimusvaltiot tunnustavat lasten oikeuden muun muassa riittävään elintasoon, sosiaaliturvaan, koulutukseen ja virkistystoimintaan (Yleissopimus lasten oikeuksista, 60/1991). Elämän perusedellytysten ja turvallisen kasvuympäristön turvaaminen

ovat lasten oikeuksien sopimuksen tärkeimpiä tavoitteita (Suomen YK-liitto). Yksi suurimmista uhista kyseisen sopimuksen oikeuksien toteutumiselle on köyhyys (Partio 2017). Lapsiperheköyhyyteen liittyvien tekijöiden vaikutus on merkityksellistä tunnistaa, jotta tukea pystytään kohdentamaan oikein ja näin lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Toteutan tutkielmani kirjallisuuskatsauksena. Tutkielma etenee niin, että määrittelen ensin luvussa kaksi, mitä köyhyydellä tarkoitetaan sekä kuinka sitä mitataan ja tutkitaan. Tämän jälkeen tarkastelen, millaista lapsiperheköyhyys on suomalaisessa kontekstissa. Luvussa kolme esittelen tutkimuskysymykseni. Samassa luvussa käyn läpi myös, millaisen aineiston olen valinnut tutkielmaa varten sekä avaan aineiston hankinnan prosessia ja valitsemaani tutkimusmenetelmää. Neljännessä luvussa avaan analyysin tuloksia siitä, millä eri osa-alueilla ja kuinka lapsiperheköyhyyden tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Lopuksi esittelen tutkielmani johtopäätökset luvussa viisi.

## 2 LAPSIPERHEKÖYHYYS JA SEN TUTKIMINEN

### 2.1 Köyhyys ja sen mittaaminen

Köyhyys on laaja käsite, jota usein mitataan taloudellisten resurssien puutteena, vaikka köyhyyteen linkittyy tutkimusten mukaan lisäksi erilaisia ei-materiaalisia ongelmia. Kehittyvissä maissa köyhyys näyttäytyy absoluuttisena ilmiönä, jolloin yksilön taloudelliset resurssit eivät riitä täyttämään edes välttämättömiä perustarpeita, kuten suojaa, ruokaa ja juomaa. (Kallio & Hakovirta 2020,13–14.) Suomalaisessa kontekstissa köyhyys sen sijaan ymmärretään yleensä suhteellisenä köyhyytenä. Suhteellisella köyhyydellä tarkoitetaan sitä, että ihminen ei kykene saavuttamaan sellaista vähimmäiselintasoja, jota pidetään yleisesti hyväksyttynä ja kohtuullisena. (Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen STM.) Suhteellinen köyhyys voi rajoittaa perheiden ja yksilön toimintaa, estää hankkimasta hyödykkeitä tai heikentää elinoloja (Karvonen & Salmi 2016, 7).

Köyhyydelle ei kuitenkaan ole Suomessa virallista rajaa. Toisinaan rajana on pidetty Tilastokeskuksen pienituloisuusrajaa, joka on yhdenmukainen EU:n köyhyyden seurantaan käyttämän suhteellisen köyhyys(riski)rajan kanssa. Kyseisen rajan mukaan kotitalous on suhteellisessa köyhyysriskissä tai pienituloinen, jos sen nettotulot ovat alhaisemmat kuin 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta. (Kestilä ym. 2019, 81.) Tulojen riittävyyden arvioiminen on perinteinen tapa mitata köyhyyttä, mutta köyhyyttä tulee tarkastella monipuolisemmin etenkin lasten kohdalla (Karvonen & Salmi 2016, 7). Köyhyyttä mitataan myös AROPE-mittarilla. AROPE tulee sanoista *at risk of poverty or social exclusion*. Mittari määrittää köyhyyttä kolmella ulottuvuudella, joita ovat suhteellinen köyhyys, vakava materiaallinen puute ja vajaatyöllisyys. Kyseisen mittarin hyvänä puolena pidetään sitä, että se tuo esiin sen, että köyhyydessä ei ole kyse pelkästään tuloista. (Kestilä ym. 2019, 81.) Köyhyyteen liittyykin monenlaisia kokemuksia. Monille köyhyyteen liittyy tunne epäkunnioituksesta, voimattomuudesta ja häpeästä. Köyhyyteen liitetään myös stigmaa. (Lister 2004, 7.) Toisaalta useilla köyhyydessä elävällä ihmisellä on jonkinlaisia suojaavia tekijöitä elämässään. Esimerkiksi perheen, ystävien ja yhteisön läsnäolo voi lieventää köyhyyteen liittyvää negatiivista kokemusmaailmaa. (Daly & Kelly 2015, 9.)

Lasten köyhyyttä ja huono-osaisuutta voidaan mitata erilaisilla mittareilla. Lapsiköyhyys kertoo lasten suhteellisesta köyhyysasteesta eli se on mittari, joka kertoo lapsiväestöstä niiden alle 18-vuotiaiden lasten osuuden, jotka asuvat suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Lapsiperheköyhyys kertoo lapsiperheiden suhteellista köyhyysastetta eli se siitä, kuinka suuri osuus kaikista perheistä,

joissa asuu alle 18-vuotiaita lapsia, elää suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Suhteellisella köyhyysrajalla tarkoitetaan tässä sovittua prosenttimäärää kotitalouksien mediaanitulosta, joka voi olla esimerkiksi aiemmin mainittu 60 prosenttia mediaanista. (Kallio & Hakovirta 2020, 27.)

Näiden mittareiden lisäksi lasten köyhyydestä ja huono-osaisuudesta saadaan tietoa lapsille suunnatulla deprivatiomittarilla, perheen varallisuusindeksillä ja lasten subjektiivisella kokemuksella köyhyydestä. Lapsille suunnatulla deprivatiomittarilla mitataan elämän välttämättömyyksiä ajateltujen tavaroiden tai elinolosuhteiden puutteita, joita ovat esimerkiksi se, ettei perheellä ole varaa proteiinipitoiseen ruokaan, puhelimeen tai samanlaisiin vaatteisiin kuin muilla lapsilla. (Kallio & Hakovirta 2020, 27.) Perheen varallisuusindeksi puolestaan kartoittaa tietoa perheen varallisuudesta. Lasten subjektiivinen kokemus köyhyydestä kertoo lapsen omasta kokemuksesta toimeentulosta ja sen riittävydestä. Näissä kolmessa mittarissa tietoa kerätään lapsilta itseltään. Lasten köyhyyttä ja huono-osaisuutta mitataan myös tarkastelemalla lapsiperheiden toimeentulotukiasiakkuuden pituutta sekä hyvinvoinnin puutteita. Pitkäaikaisiksi toimeentulotuenasiakkaiksi lasketaan ne perheet, jotka saavat toimeentulotukea 10–12 kuukautta vuodessa. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat esimerkiksi materiaallinen elintaso, terveys, turvallisuus, koulu, kaveri- ja perhesuhteet ja vapaa-aika. Näistä saadaan tietoa lapsilta itseltään ja rekisteritiedon kautta. (Mt., 27.)

## **2.2 Köyhyyden tutkimuksesta**

Köyhyyden tutkimuksesta on käyty keskustelua, pitäisikö köyhyys ymmärtää määrällisenä vai laadullisena kysymyksenä. Tutkimukset ovat olleet aiemmin pääasiallisesti kvantitatiivisia, mutta laadullinen tutkimus köyhyydestä on lisääntynyt. Laadullisen tutkimuksen lisääntymiseen on vaikuttanut vahvasti Peter Townsedin työ 1970- ja 80-luvuilla. (Daly & Kelly 2015, 8.) Aiemmin köyhyys on ymmärretty pääasiallisesti aineellisena puutteena. Townsedin näkemyksen mukaan köyhyys kuitenkin tarkoittaa sitä, ettei yksilö kykene saavuttamaan tavanomaista elintasoja ja osallistumaan yhteiskunnan normaaliin elämään sekä aktiviteetteihin. Tämän ajatuksen mukaan laadullisen tutkimuksen kautta voidaan tarkastella sitä, mitä tarkoittaa olla köyhä. (Mt., 8–9.) Kuitenkin myös määrällisen tutkimuksen kautta saadaan tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia ja seurauksia köyhyyteen liittyy (Karvonen & Salmi 2016, 7).

Lapsiin kohdistuvassa tutkimuksessa informaatiota on usein kerätty lasten vanhemmilta, sillä lapsia on pidetty epäluotettavina vastaajina kognitiivisten kykyjensä kehittymättömyyden vuoksi. 2000-

luvulla kiinnostus lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista on lähtenyt kasvuun ja lasten on todettu voivan vastata luotettavasti omaan elämäänsä ja hyvinvointiinsa liittyvissä kysymyksissä. (Toikka & Haanpää 2020, 120.) Lapsuuden elinolot ovat merkityksellisiä lapsen kasvulle ja hyvinvoinnille, ja vanhemman heikon sosioekonomisen taustan tiedetään vaikuttavan esimerkiksi lapsen hyvinvointiin madaltavasti (mt., 119–120). Sen lisäksi, että lasten on todettu tutkimuksissa olevansa kykeneväisiä vastaamaan omaa elämäänsä koskeviin kysymyksiin, on lasten osallistaminen ja kuuleminen kirjattu myös lakiin. Esimerkiksi lastensuojelulaissa 4. luvussa on kirjattu lapsen osallisuudesta ja kuulemisesta (Lastensuojelulaki 417/2007). Toikka ja Haanpää (2020, 120–121) korostavat lapsilähtöisen tutkimuksen merkitystä sillä, että heidän mukaansa ”Lasten oman äänen ja kokemuksen kuuleminen on perusteltua niin moraalisisista, oikeudellisista ja yhteiskunnallisista syistä: eritoten siksi, että vain lapsi itse on oman elämänsä paras asiantuntija.”

### **2.3 Lapsiperheköyhyys suomalaisessa kontekstissa**

Lapsiperheköyhyttä käsiteltäessä kirjallisuudessa käytetään lapsiperheköyhyyden ja lapsiköyhyyden käsitteiden lisäksi termejä pienituloisuus ja huono-osaisuus. Suhteellisen köyhyyden taustalla on taloudellinen puute, joka voi johtua esimerkiksi pienistä tuloista. Tilastollisen tarkastelun yhteydessä suhteellisella pienituloisuudella tarkoitetaan usein samaa asiaa kuin suhteellisella köyhyydellä, eli pienituloisuuden käsitettä käytetään usein köyhyyttä käsiteltäessä. (Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen STM.) Tilastokeskus määrittelee pienituloisiksi ne henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia mediaanista (Käsitteet Tilastokeskus). Huono-osaisuudelle sen sijaan ei ole yksimielistä määritelmää. Se ymmärretään kuitenkin usein hyvinvointivajeina ja niiden kasautumisena. Hyvinvointia voidaan lähestyä aineettomien ja aineellisten resurssien näkökulmasta, jotka mahdollistavat yksilölle aktiivisen toimijuuden yhteiskunnassa, jossa hän elää. Näitä resursseja ovat muun muassa tulot, varallisuus, terveys, sosiaaliset suhteet ja tyytyväisyys elämään. (Kallio & Hakovirta 2020, 9.) Huono-osaisuus ymmärretään köyhyyttä laajempänä ilmiönä. Siihen liittyy selkeitä puutteita yksilön taloudellisessa, sosiaalisessa ja terveydellisessä hyvinvoinnissa. Huono-osaisuuden käsite kietoutuu toimintakyvyn ja elämänhallinnan käsitteisiin. Mitä huono-osaisemmassa asemassa yksilö on, sitä vähemmän hän kykenee kontrolloimaan elämäänsä. (Mt., 9–10.)

Suomessa enemmistö lapsista voi taloudellisesti, sosiaalisesti ja terveydellisesti hyvin. Suomessa on kuitenkin myös huono-osaisia ja köyhiä lapsiperheitä. (Kallio & Hakovirta 2020, 7.) Kotitalouksien elintaso aleni 1990-luvun alkupuolella ja tuloerot kasvoivat. Lapsiperheiden asema

toimeentulojakaumalla siirtyi pienituloisempaan suuntaan 1990-luvun aikana. Vuosina 1990–1994 yli 70 000 lasta kuului 60 prosentin köyhyysrajan alittaneisiin perheisiin. Vuonna 1998 köyhyysrajan alapuolelle jäi jo yli 130 000 lasta. (Sauli 2001, 150–157.) 1990-luvulla pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten määrä siis lisääntyi huomattavasti ja 2000-luvulla kyseinen luku ei ole merkittävästi muuttunut. Vuonna 2021 noin 121 800 lasta eli pienituloisessa perheessä vastaten 12 prosenttia kaikista Suomessa asuvista lapsista. Samana vuonna noin 9,4 prosenttia lapsiperheistä sai toimeentulotukea. (Itla.)

Köyhyys on monisyinen ilmiö, ja lapsiperheköyhyyden taustalla on monia tekijöitä, joita ovat muun muassa vanhempien matala koulutustaso, työelämässä tapahtuvat muutokset sekä näihin liittyvä työttömyys (Salmi 2020, 54). Köyhyys ilmiönä on kuitenkin erilainen lapsiperheissä kuin muissa pienituloisissa kotitalouksissa. Lapsettomissa köyhissä kotitalouksissa pienituloisuutta selitetään yleensä työttömyydellä tai työelämän ulkopuolella olemisella. Kuitenkin monissa lapsiperheköyhyyteen lukeutuvista perheistä huoltaja tai huoltajat ovat ansiotyössä. Työttömyys on kuitenkin yhteydessä myös lapsiperheköyhyyteen, sillä köyhyysrajan yläpuolella olevista perheissä huoltaja on lähes aina työllinen, kun taas köyhyysrajan alapuolella olevista lapsiperheissä lähes joka kolmas huoltaja oli työtön vuonna 2016. (Mt., 54.) Salmen (2020, 56) mukaan köyhyysrajan alapuolella elävien lapsiperheiden huoltajat ovat muita lapsiperheitä useammin pätkätöissä, osa-aikaisissa ja matalapalkkaisissa töissä, joka liittyy huoltajien matalampaan koulutustasoon.

Lapsiperheköyhyyteen puuttuminen on tärkeää, sillä tutkimukset osoittavat, että toimeentulo-ongelmat kuormittavat perheen arkea sekä ne periytyvät ja kasautuvat. Heikoilla kulutusmahdollisuuksilla on negatiivinen yhteys lasten hyvinvointiin, ja taloudellinen eriarvoisuus voi johtaa lasten ja nuorten syrjimiseen, ryhmästä sulkemiseen ja kiusaamiseen. Lasten sosiaalisissa suhteisessa kaveripiirin hyväksymien tavaroiden ja vaatteiden käyttö sekä mahdollisuus osallistua harrastuksiin ovat merkittäviä tekijöitä. Toimeentulo-ongelmat perheessä lisäävät lasten ja nuorten syrjäytymisriskiä. (Salmi 2020, 39.) Yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta lapsuuden perhetekijät, elinolot sekä kehitysympäristö ovat oleellisia tekijöitä (Paananen ym. 2012, 37). Ongelmien ylisukupolvisuudesta kertoo myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimuksen tulokset. Niiden mukaan lapsuuden olosuhteet vaikuttavat myös myöhempään hyvinvointiin. Kyseisen tutkimuksen mukaan vanhempien kohtaama työttömyys sekä taloudelliset ja terveydelliset vaikeudet lisäävät lasten koulunkäyntiin ja mielenterveyteen liittyviä ongelmia sekä huostaanoton riskiä. (Paananen ym. 2012, 37.)

Lapsiperheköyhyys vaikuttaa nuoren koulutukseen myös siten, että osa nuorista jättää hakematta tai joutuu keskeyttämään koulutuksen johtuen oppimateriaalien hinnasta sekä koulumatkojen tai kodin ulkopuolella asumisen kustannuksista. Köyhyys uhkaa myös lapsen ja nuoren mahdollisuutta osallistua harrastuksiin ja kulttuuriin, sekä vaikuttaa terveyteen kielteisesti. Se, ettei voi taloudellisten syiden vuoksi tehdä samoja asioita kuin muut samanikäiset, aiheuttaa usein ulkopuolisuuden kokemuksia. Huoli toimeentulosta vaikuttaa myös voimavaroihin, joka puolestaan saattaa vaikuttaa kielteisesti opintoihin. Matalampi koulutustaso taas kasvattaa riskiä köyhyyden jatkumiseen aikuisenakin. (Partio 2017.)

## 3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, AINEISTO JA ANALYYSI

### 3.1 Tutkielman tavoite

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen sitä, kuinka lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Tutkielman tavoitteena on luoda kuvaus siitä, millä tavoin perheen köyhyys näyttäytyy lasten ja nuorten kokemuksissa. Tutkielmassa käsitelen lapsiperheköyhyyttä, mutta tulosluvuissa käytän myös köyhyyden ja pienituloisuuden käsitteitä sen mukaan, kuinka käsitteitä käytetään aineistossa.

Toteutin tutkielmani kirjallisuuskatsauksena eli laadullisena review -tutkimuksena. Laadullisen review -tutkimuksen avulla luodaan yleiskatsaus tiettyyn aihepiiriin sekä tiivistetään suuresta tietomassasta esiin olennainen (Kallio 2006, 18). Sen avulla luodaan aiemmin julkaistusta kirjallisuusaineiston sisällöstä, kuten teorioista, havainnoista ja tulkinnoista, ei-numeerinen analyysi ja synteesi. Laadullinen review -tutkimus on synteettinen tutkimus tarkoittaen sitä, ettei siinä ole käytetty omaa empiiristä aineistoa, vaan aineisto on koottu aiemmista julkaisuista. Yksinkertaistetusti laadullinen review -tutkimus toteutetaan määrittelemällä tutkimusongelma, kokoamalla aineisto, luomalla aineistosta analyysi ja synteesi sekä rakentamalla argumentaatio. (Mt., 20–23.) Olennaista review -tutkimuksen luotettavuudelle on aineiston systemaattinen koonti relevanteista lähteistä, avoimuus lukijalle niin, että lukija kykenee arvioimaan tutkijan tekemiä valintoja sekä tutkimuksen kattavuus ja toistettavuus (mt., 25). Tutkielman tulosten tarkoituksena on luoda kuvaus, joka lisää ymmärrystä tarkastellusta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija tekee omat johtopäätelmänsä suhteessa aiempaan tutkimukseen ja pyrkii kuvaamaan tutkittavien kokemusmaailmaa. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tuottamaan yleistettävää tietoa, vaan tutkimuksen tavoitteena on tuottaa ymmärrystä lisäävää sekä hyödyllistä tietoa tarkasteltavasta ilmiöstä. (Aaltio & Puusa 2020, 180.)

Tutkielmani keskiössä on lasten ja nuorten oma kokemus, jonka vuoksi valitsin tutkielman aineistoksi tutkimusartikkeleita, joissa lapset ja nuoret itse kertovat kokemuksistaan. Olen rajannut tutkielmani ulkopuolelle artikkelit, joissa esimerkiksi vanhemmat tai lasten kanssa työskentelevät ammattihenkilöt kertovat lapsen tai nuoren kokemasta köyhyydestä. YK:n yleissopimus lasten oikeuksista määrittelee lapsiksi kaikki alle 18-vuotiaat (Yleissopimus lasten oikeuksista, 60/1991). Nuorelle sen sijaan ei ole yksiselitteistä määritelmää. Nuorisolaki määrittelee nuoreksi alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016). YK:n määritelmän mukaan nuori taas on 15–24-vuotias henkilö

(United Nations). Tässä tutkielmassa tarkoitan käsitteillä lapsi ja nuori kaikkia alle 18-vuotiaita. Tulosluvuissa käytän käsitteitä kuten niitä käytetään aineistoni tutkimusartikkeleissa.

Lapsiperheköyhyys on globaali ilmiö, mutta tutkielmassani keskityn lapsiperheköyhyyteen länsimaaisessa kontekstissa. Länsimaissa köyhyydessä on ensisijaisesti kyse suhteellisesta köyhyydestä. Kuten aiemmin esitin, suhteellinen ja absoluuttinen köyhyys eroavat toisistaan merkittävästi. Tämän vuoksi voidaan olettaa, että myös niihin liittyvät kokemukset eroavat toisistaan, jonka vuoksi rajaan tutkielman koskemaan länsimaista kontekstia.

Lapsiperheköyhyydellä on monenlaisia vaikutuksia alaikäisten lasten ja nuorten kokemusmaailmaan. Se voi olla yhteydessä esimerkiksi tunteeseen eriarvoisuudesta ja ulkopuolisuudesta sekä se kaventaa lapsen ja nuoren osallistumisen mahdollisuuksia. (Salmi 2020, 39.) Toisaalta on mielenkiintoista tarkastella, minkälaisia positiivisia puolia aiheeseen liittyy. Rahan puute voi esimerkiksi myös yhdistää perhettä ja lisätä yhdessä vietetyn ajan määrää. (Daly & Kelly 2015, 9.) Köyhyydellä on hyvin laajoja vaikutuksia niin sen hetkiseen elämään kuin myös tulevaisuuteenkin (Paananen ym. 2012, 37). Aihetta rajatakseni päätin keskittyä perheen köyhyyteen liittyviin kokemuksiin. Jotta tutkielman laajuus pysyy mielekkäänä, päätin tutkielmassa keskittyä lasten ja nuorten näkökulmaan. Lapsiperheköyhyys on monisyinen ilmiö, enkä ole tutkielmassani kiinnostunut köyhyyden syistä, joten rajaan tutkimustehtäväni nimenomaan lapsiperheköyhyyteen liittyviin kokemuksiin enkä tarkastele tutkielmassani sitä, mistä köyhyys johtuu.

### **3.2 Aineiston keruu ja kuvaus**

Keräsin aineiston tutkielmaa varten käyttämällä Tampereen yliopiston kirjaston hakupalveluja. Hain artikkeleita tietokannoista Andor, Social Services Abstracts (ProQuest) ja Finna. Tietokanta Social Services Abstracts (ProQuest) ei kuitenkaan tuottanut lisätuloksia Andoriin nähden, joten lopullinen aineisto on kerätty Andorista ja Finnasta. Suomenkielisten artikkeleiden hakuun käytin seuraavia hakusanoja: köyhyys, lapsiperheköyhyys, lapsiköyhyys, pienituloisuus, toimeentulo, lapsi, lapset, nuori, nuoret, vaikutus, kokemus, lapsen näkökulma, nuoren näkökulma. Englanninkielisiä artikkeleiden etsimistä varten käytin hakusanojen kääntämiseen MOT-sanakirjaa. Hakusanoina käytin seuraavia sanoja: child, children, young, adolescent, juvenile, childhood poverty, childpoverty, poverty, child's perspective, child's experience. Sekä suomenkielisiä ja englanninkielisiä tutkimusartikkeleita etsiessäni käytin eri hakusanojen yhdistelmiä ja lyhensin sanoja \*-merkin avulla, jolloin sain enemmän hakutuloksia. Aineistoa hakiessani löysin useita artikkeleita, joissa käsiteltiin

köyhyyttä erilaisten luonnonkatastrofien jälkeen sekä muissa poikkeustilanteissa. En aio perehtyä tutkielmassa siihen, kuinka köyhyys näyttäytyy tällaisissa poikkeustilanteissa tai minkälaisia kokemuksia siihen liittyy, joten en valinnut kyseisiä aiheita käsitteleviä tutkimusartikkeleita aineistooni. En myöskään tarkastele tutkielmassani köyhyyttä spesifisti eri väestöryhmissä. Tämän vuoksi en käyttänyt hakusanoissa mitään eri väestöryhmiin viittavia termejä, vaan keskityin hakemaan tietoa yleisesti lapsista ja nuorista.

Valitsin tutkimusartikkeleita aluksi niiden otsikoiden perusteella, jonka jälkeen tarkastelin niitä lähemmin. Luin otsikon perusteella valituista artikkeleista niiden tiivistelmät. Suljin pois aineistosta sellaiset tutkimusartikkelit, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseeni ja jotka eivät pohjautuneet lasten ja nuorten omaan kertomukseen.

Lopullinen aineistoni koostuu yhdeksästä vertaisarvioidusta kansainvälisestä tutkimusartikkelista, jotka ovat julkaistu suomeksi tai englanniksi. Artikkelit ovat julkaistu vuosien 2008–2020 välillä. Yksi artikkeleista on Ruotsista ja Norjasta (Harju & Thorød 2011), yksi Ruotsista (Odenbring 2018), kolme Englannista (Walker ym. 2008; Farthing 2016; Muschamp ym. 2009) kolme Suomesta (Lemetyinen 2014; Hakovirta & Kallio 2014; Koivusilta 2020) ja yksi Saksasta (Andresen & Meiland 2019). Aineiston artikkeleista yksi on määrällinen tutkimus ja kahdeksan ovat laadullisia tutkimuksia. Tutkielman liitteenä on taulukko, jossa on kuvaus aineistosta (Liite 1).

Odenbringin (2018) tutkimuksessa tarkastellaan köyhyydessä kasvavien lasten ja nuorten kokemuksia sekä jokapäiväistä elämää. Myös Harju ja Thorød (2011) sekä Andresen ja Meiland (2019) tarkastelevat tutkimuksissaan köyhyyttä ja siihen liittyviä kokemuksia lasten ja nuorten näkökulmasta. Walker kollegoineen (2008) tarkastelevat tätä aihetta yksinhuoltajaperheessä elävien lasten ja nuorten näkökulmasta.

Lemetyinen (2014) tarkastelee tutkimuksessaan lasten kokemuksia omasta tai toisen köyhyydestä toiseuden näkökulmasta kiinnittäen huomiota etenkin harrastamisen ja osallistumisen mahdollisuuksiin. Muschampin ja hänen kollegoidensa (2009) tutkimuksessa kiinnitetään myös huomiota osallisuuteen. Kyseisessä tutkimuksessa tarkastellaan köyhyydessä elävien lasten osallistumista koulun ulkopuoliseen virkistystoimintaan ja verrataan sitä heitä varakkaampien lasten osallistumiseen. Farthingin (2016) tutkimuksessa selvitetään, kuinka pienituloisilla asuinalueella asuvat nuoret kuvaavat elämäänsä liittyviä ongelmallisuuksia ja minkälaisia ongelmia he tunnistavat.

Hakovirta ja Kallio (2014) selvittävät tutkimuksessaan, minkälaisia käsityksiä lapsilla on köyhyydestä, kuinka he jäsentävät sitä ja mistä he ajattelevat köyhyyden johtuvan. Koivusillan (2020) tutkimuksessa tarkastellaan, onko vanhempien huono-osaisuudella merkitystä voimavaroihin. Kyseisessä tutkimuksessa selvitetään myös huono-osaisuuden ja voimavarojen yhteyksiä lapsen tai nuoren tulevaisuutta koskeviin toiveisiin ja ajatuksiin.

Suurimmassa osassa tutkimuksia tutkimukseen osallistuneet lapset olivat 6–17-vuotiaita. Lemetyisen (2014) tutkimuksessa vastaajat olivat 13–18-vuotiaita. Harjun ja Thorødin (2011) tutkimuksessa yksi vastaaja ylitti Ruotsissa käytössä olevan lapsen määritelmän (eli alle 18-vuotiaan), mutta tutkimusta tehdessä hän asui perheensä kanssa ja oli osallisena perheensä taloudellisissa asioissa, jonka vuoksi hänet huomioitiin tutkimuksessa lapsena. Farthingin (2016) tutkimuksessa vastaajat olivat 11–21-vuotiaita, mutta vastaajien mediaani-ikä tutkimuksessa oli 16 vuotta.

### **3.3 Analyysi**

Laadullista aineistoa analysoidessa tarkoituksena on luoda aineistosta mielekäs kokonaisuus, jonka avulla on mahdollista tuottaa perusteltu tulkinta ja tehdä johtopäätöksiä tulkittavasta ilmiöstä (Puusa 2020, 142). Käytin tutkielmani aineiston analysointiin Braunin ja Clarken (2006) esittelemää temaattista analyysia. Temaattinen analyysi on laajasti käytössä oleva metodi, jota käytetään tunnistamaan, analysoimaan ja raportoimaan aineistossa olevia toistuvia malleja eli teemoja. Teemalla tarkoitetaan jotain tutkimuskysymykseen liittyvää kaavamaisista reagoitua tai merkitystä, jonka tutkija määrittää. (Braun & Clarke 2006, 79–82.)

Temaattisen analyysin tekeminen etenee vaiheittain. Aluksi tutkija tutustuu aineistoon huolellisesti lukemalla aineiston useaan kertaan, jonka jälkeen aineistosta koodataan systemaattisesti ja kerätään tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä ja toistuvia tekijöitä. Koodattuja tietoja analysoidaan ja arvioidaan, miten eri koodit voidaan yhdistää teemoiksi. Teemat arvioidaan ja varmistetaan, että teemojen sisällöt ovat johdonmukaisia ja teemojen sisällössä ei ole päällekkäisyyttä. Teemojen sisältöä analysoidaan, jonka perusteella ne määritellään ja nimetään. Teemojen muodostamisen jälkeen luodaan raportti. Raportti on analyysi, jossa esitetään tutkimuskysymykseen liittyvä argumentaatio. (Braun & Clarke 2006, 87–93.)

Analyysia voi tehdä aineisto- tai teorialähtöisesti. Tässä tutkielmassa toteutin analyysin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija on avoin aineistolle ja pyrkii lukemaan sitä

ilman ennalta määriteltyä teoreettista näkökulmaa (Puusa 2020, 148). Aloitin analyysiprosessin tutustumalla huolellisesti aineistoon, jonka jälkeen merkitsin aineistosta kohdat, jotka olivat oleellisia tutkimuskysymyksen kannalta. Aloitin teemojen muodostamisen kirjaamalla ensin listaksi kaikki aineistosta nostamani kokemukset, jonka jälkeen aloin yhdistämään niitä ajatuskartoiksi. Näin loin kolme teemaa, joiden alle sain sijoitettua aineistosta nostamani asiat. Nämä teemat, jotka korostuivat lasten ja nuorten näkökulmasta tehdyissä tutkimuksissa köyhyyden kokemuksista ovat *sosiaaliset suhteet ja osallisuus, taloudellisten resurssien puute sekä köyhyyteen liittyvät tunteet ja köyhyyteen yhdistetyt piirteet*. *Sosiaaliset suhteet ja osallisuus* teemaan liittyvät kokemukset siitä, kuinka lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lapsen tai nuoren perhe- ja vertaissuhteisiin sekä osallisuuden kokemuksiin. Teemassa *Taloudellisten resurssien puute* käsittelem kokemuksia siitä, kuinka taloudellisten resurssien puute vaikuttaa materiaalisiin puutteisiin sekä lapsen tai nuoren tietoisuuteen perheen taloudellisesta tilanteesta. Kolmannen teeman *Köyhyyteen liittyvät tunteet ja köyhyyteen yhdistetyt piirteet* alla käsittelem erilaisia lasten ja nuorten esiin tuomia köyhyyteen liittyviä tunteita sekä piirteitä, joita köyhyyteen liitetään. Ajatuskartat teemoista ovat tutkielman liitteenä (Liite 2).

## 4 PERHEEN KÖYHYYS LASTEN JA NUORTEN JOKAPÄIVÄISISSÄ KOKEMUKSISSA

### 4.1. Sosiaaliset suhteet ja osallisuus

Perheen köyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin vaikuttamalla sosiaalisiin suhteisiin sekä osallisuuteen. Köyhyys voi kuormittaa perheen sisäisiä suhteita ja toisaalta korostaa perheen merkitystä. Vertaissuhteisiin köyhyys vaikuttaa heikentämällä kykyä ylläpitää ystävyyssuhteita sekä altistamalla kiusaamiselle sekä kaveripiirin ulkopuolelle jäämiselle. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Lemetyinen 2014; Walker ym. 2008.) Köyhyys vaikuttaa osallisuuteen muun muassa rajoittamalla mahdollisuuksia osallistua kulutukseen sekä vaikuttamalla vapaa-aikaan rajaamalla harrastusmahdollisuuksia, kavereiden tapaamista ja kavereiden tuomista kotiin. Köyhyys vaikuttaa osallisuuteen myös sen kautta, kuinka lapsi tai nuori kokee mahdollisuutensa osallistua. (Esim. Harju & Thorød 2011; Lemetyinen 2014; Muschamp ym. 2009.)

Lapsiperheköyhyydessä elävälle lapsella perheen merkitys voi korostua. Köyhyys heijastuu perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja ilmapiiriin, ja se voi kuormittaa lasten ja vanhempien välisiä suhteita. (Andresen & Meiland 2019, 98; Lemetyinen 2014, 107–108.) Lemetyisen (2014, 107–108) mukaan lapsille voi kasaantua heille kuulumatonta vastuuta kotitöistä sekä rahan hankkimisesta. Lasten kuvaamana köyhyys näyttäytyy myös vanhemman olemuksessa ja toiminnassa. Rahan ollessa vähissä, lapsi saattaa joutua vanhemman tunteiden kohteeksi, jolloin myös lapsen tilanteesta kokema kärsimys lisääntyy. (Lemetyinen 2014, 107–108.) Perheen sisäisiin suhteisiin vaikuttaa myös se, että taloudellisten resurssien puutteen lisäksi vanhemmilla voi olla puutetta lapselle tarjottavasta ajasta, esimerkiksi töiden määrän takia. Ajan puute koetaan ongelmallisena, sillä lapsille vanhempien kanssa vietetty aika voi olla hyvin merkityksellistä. (Andresen & Meiland 2019, 98.) Andersenin ja Meilandin (2019, 98) tutkimuksessa suurin osa lapsista kertoo kuitenkin kokevansa olonsa tyytyväiseksi ja kuvaa omaa perhe-elämäänsä positiivisesti.

Myös Walkerin ja hänen kollegoidensa (2008) tutkimuksessa käsitellään perheen merkityksen korostumista. Kyseisessä tutkimuksessa tarkastellaan köyhyyttä yksinhuoltajaperheessä. Tutkimuksen mukaan nuoremmat lapset näkivät arvokkaaksi lähivanhemman tekemän työn rutiinien ja arjen vakauden eteen. Vanhemmat lapset ilmaisivat yksinhuoltajavanhemman olevan turvallisuuden ja henkisen tuen lähde ja kertoivat kääntyvänsä monissa tilanteissa ensimmäisenä

kyseisen vanhemman puoleen. (Walker ym. 2008, 433.) Myös tässä tutkimuksessa ilmeni, että lapsille ja nuorille vanhemman tarjoaman ajan puute oli merkittävä ongelma. Lähivanhemman ollessa lapselle tai nuorelle hyvin läheinen tarkoittaa usein sitä, että lapselle tai nuorelle on tärkeää saada viettää lähivanhemman kanssa laatu-aikaa. Todellisuudessa lapsiperheköyhyudessa elävällä yksinhuoltajaperheellä tällaiset ajanviettotilaisuudet voivat olla satunnaisia. (Mt., 433.)

Perheen köyhyys vaikuttaa lasten ja nuorten vertaissuhteisiin vaikeuttaen lasten ja nuorten kykyä saada sekä ylläpitää ystävyys-suhteita. Nämä vaikeudet puolestaan ovat yhteydessä sosiaaliseen syrjäytymiseen. Kaveriporukan ulkopuolelle jäämiseen voi vaikuttaa esimerkiksi se, että lapsella tai nuorella ei ole mahdollisuutta ostaa vaatteita tai merkkejä, jotka vertaiset hyväksyvät. (Walker ym. 2008, 433–434.) Nuoret rakentavat identiteettiään vaatteiden kautta, ja vaatteet vaikuttavat lasten asemaan ja hyväksytyksi tulemiseen ryhmässä, jonka vuoksi oikeanlaiset vaatteet ovat lapsille merkityksellisiä (Andresen & Meiland 2019, 97; Harju & Thorød 2011, 289; Lemetyinen 2014, 107–109). Aineiston tutkimuksissa lasten vastauksissa ilmenee, että vaatteet voivat paljastaa köyhyyden, ja lapset yhdistävät ”vääränlaiset” tai kuluneet vaatteet ja kengät kiusatuksi tulemiseen ja vertaisryhmän ulkopuolelle jäämiseen (Harju & Thorød 2011, 289; Lemetyinen 2014, 107; Walker ym. 2008, 435). Ulkopuolelle jäämistä aiheuttaa myös tavaroiden sekä rahan puute. Esimerkiksi Lemetyisen (2014, 107–109) tutkimuksessa lapset kertovat, että puhelin ilman tietoliikenneyhteyttä vaikeuttaa yhteydenpitoa ystäviin ja aiheuttaa ulkopuolelle jäämistä. Rahan puute taas saattaa olla esteenä osallistua ajanviettoon ystävien kanssa. (Lemetyinen 2014, 109.)

Lapsiperheköyhyudessa elävän lapsen mahdollisuudet osallistua ovat monella tavalla heikkomat kuin muilla lapsilla (Lemetyinen 2014, 109). Lapsiperheköyhyys rajaa lapsen mahdollisuuksia osallistua erilaisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin, kuten erilaisiin harrastuksiin ja ystävien tapaamiseen (Odenbring 2018, 854). Osallisuuteen liittyy myös lasten mahdollisuus osallistua kulutukseen, jota lapsiperheköyhyys rajaa. Kuluttamista ei nähdä ainoastaan tarpeiden tyydyttämisenä, vaan kuluttamisella on myös sosiaalisia tehtäviä. Kuluttamisen kautta pyritään olemaan osa jotain ryhmää, jota ilmaistaan esimerkiksi tietynlaisilla vaatteilla tai harrastuksilla. (Hakovirta & Kallio 2014, 156.) Ystävien tapaamista taas voi rajoittaa esimerkiksi se, että pienituloisessa perheessä elävät lapset saavat muita harvemmin tuoda ystäviä kotiinsa tai he saattavat kokea, etteivät he halua kutsua ystäviä kotiinsa kotona olevien puutteitten takia (Andresen & Meiland 2019, 97; Odenbring 2018, 854). Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että materiaaliset puutteet kotona herättävät lapsessa häpeän tunnetta tai perheellä ei ole varaa tarjota ylimääräistä ateriaa tai välipalaa vieraille (Lemetyinen 2014, 106; Odenbring 2018, 854; Walker ym. 434).

Köyhyys vaikuttaa myös lasten ja nuorten mahdollisuuteen harrastaa. Lapsilla ei välttämättä ole mahdollisuutta maksulliseen harrastukseen perheen taloudellisen tilanteen takia. (Lemetyinen 2014, 109). Syy harrastamatta jättämiseen voi olla vanhempien tarpeessa säästää tai lasten oma päätös. Harrastukset ovat lasten mukaan tärkeitä, eikä niistä luopuminen ollut heidän mukaansa helppoa, vaikka se olisi ollut heidän oma päätöksensä. Harrastuksesta luopumisella on vaikutusta moniin asioihin, kuten ystävien kanssa vietetyn ajan määrään ja harrastuksen tuomaan iloon. Luopuminen aiheuttaa myös mielipahaa sekä vertaamista ystäviin, joilla on mahdollisuus harrastaa. (Mt., 109.) Lemetyisen (2014, 109) mukaan lasten haastatteluissa näkyy myös ilo ilmaisista harrastuksista, joita ei tarvitse lopettaa rahan puutteen takia. Esimerkiksi avoimet vapaa-ajanviettokeskkukset, jotka järjestävät ilmaista toimintaa, ovatkin tärkeitä lapsiperheköyhyydessä eläville lapsille ja nuorille (Odenbring 2018, 856).

Myös matkakulut voivat olla esteenä ystävien tapaamiseen ja vapaa-ajan aktiviteetteihin osallistumiseen. Etenkin maaseudulla asuville lapsille ja nuorille matkakustannukset ovat ongelmallisia, sillä ystävien tapaamista tai aktiviteetteihin osallistumista varten saattaa joutua matkustamaan pitkän matkan. (Walker ym. 2008, 434.) Mahdollisuuksien puute samoihin aktiviteetteihin kuin vertaisilla voi aiheuttaa kokemuksen vertaissuhteista ulkopuolelle jäämisestä (mt., 434). Rajallinen mahdollisuus osallistua erilaisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin lisää pitkällä aikavälillä lapsen riskiä syrjäytymiseen sekä vaikuttaa lapsen sosiaalisiin suhteisiin muiden lasten kanssa (Odenbring 2018, 854).

Organisoiuihin aktiviteetteihin osallistumiseen vaikuttaa myös lasten näkemys niiden saatavuudesta. Tähän näkemykseen vaikuttaa toiminnan kustannukset sekä lasten käsitys siitä, mikä on heille mahdollista ja avointa. Kuljetuskustannukset ja harrastuksen aloitusmaksut voivat olla esteenä harrastuksen aloittamiselle. Osallistumista voi rajoittaa myös lapsella kotona olevat velvollisuudet, kuten sisaruksista huolehtiminen, kotityöt tai ruuanlaitto. (Muschamp ym. 2009, 311–312.) Näiden tekijöiden lisäksi osallistumiseen vaikuttaa lapsen oma näkemys itsestään osallistujana. Mahdollisuuksien puute voi vaikuttaa lapsen näkemykseen itsestään osallistujana niin, että lapsi näkee itsensä ei-osallistujana, joka ei edes halua osallistua samalla tavalla kuin muut. (Mt., 316.) Sopeutuakseen köyhyyden tuomiin rajoituksiin lapset saattavat myös kieltää asioita itseltään. Tällöin lapsi ei välttämättä ilmaise vanhemmalleen toiveitaan, esimerkiksi toivetta saada harrastaa jotain mitä hänen ystävänsäkin harrastaa, sillä tietää, ettei siihen ole varaa. Lapset ovat tietoisia perheen

taloudellisesta tilanteesta ja kieltämällä asioita itseltään, he säästävät vanhempaansa stressiltä. (Harju & Thorød 2011, 294.)

Rajalliset mahdollisuudet harrastuksiin aiheuttavat lapsissa kokemusta siitä, etteivät he saa toteuttaa omia lahjojaan ja taitojaan. Tällöin he myös menettävät niistä mahdollisesti saatavan hyödyn tulevaisuuden kannalta, kuten harrastuksen kautta mahdollisesti saatavan ammatin. (Lemetyinen 2014, 109.) Näkemykseen tulevaisuudesta vaikuttaa myös lasten näkemys jatkokoulutuksen mahdollisuudesta. Lemetyisen (2014, 109) tutkimuksessa muutamat lapset kertoivat, että eivät näe jatko-opiskelua peruskoulun jälkeen mahdollisena taloudellisten syiden vuoksi. Pienituloisten perheiden lapset ovat myös suuremmassa riskissä koulun keskeyttämiseen etuajassa (Harju & Thorød 2011, 292). Näkemys mahdollisuuden puutteesta jatko-opiskeluihin vaikuttaa lasten näkemykseen köyhyyden jatkumisesta tulevaisuudessakin (Lemetyinen 2014, 109). Myös Koivusillan (2020, 166) tutkimuksen mukaan kotitaustalla on merkitystä peruskoulun jälkeistä aikaa koskeville suunnitelmille. Koivusillan mukaan perheen huono-osaisuus vähentää monien lasten ja nuorten mahdollisuuksia tulevaisuuden rakentamiseen sekä heikentää uskoa omaan pärjäämiseen ja etenemisen mahdollisuuksiin. (Mt., 166.)

#### **4.2. Taloudellisten resurssien puute**

Taloudellisten resurssien puute vaikuttaa lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin materiaalistien resurssien puutteena sekä tietoisuutena perheen taloudellisesta tilanteesta. Materiaalistien resurssien puute vaikuttaa kotiin puutteina elinoloissa, oman huoneen puuttumisena ja kodin sijaintina sekä ravintoon puutteina ruuan laadussa ja määrässä ja kouluruuan merkityksen korostumisena. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Farthing 2016.) Materiaalistiet puutteet näkyvät lasten ja nuorten kokemuksissa myös kyvyttömyytenä ostaa uusia vaatteita. Vaatteilla on lapsille ja nuorille sosiaalinen ja käytännöllinen merkitys, ja lapset ja nuoret kokivatkin vaatteisiin liittyvät puutteet monella tavalla ongelmallisina. (Esim. Lemetyinen 2014; Harju & Thorød 2011.) Tietoisuus perheen taloudellisesta tilanteesta puolestaan vaikuttaa lapsen ja nuoren osallistumiseen sellaisiin menoihin, jotka yleensä vanhemman oletetaan maksavan, sekä lapsen ja nuoren kokemana paineena osallistua perheen talouteen. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Harju & Thorød 2011.)

Taloudellisten resurssien puute vaikuttaa asumiseen ja kotioloihin muun muassa asunnon koon, sisustuksen ja kodin sijainnin kautta. Koti voi olla esimerkiksi huonossa kunnossa ja liian pieni. (Farthing 2016, 112; Lemetyinen 2014, 106.) Puutteet asumisolossa heikentävät elämänlaatua ja

vaikuttavat terveyteen. Esimerkiksi puutteet lämmityksessä tai ongelmat asunnon kosteudessa vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväiseen elämään. (Andresen & Meiland 2019, 97; Farthing 2016, 112; Walker ym. 2008, 435.) Yksi lasten huolenaiheista kotiin liittyen on ahtaasti asuminen. Osa lapsista jakaa huoneensa yhden tai useamman sisaruksensa kanssa, joka rajoittaa heidän yksityisyyttään sekä vaikuttaa mahdollisuuteen tehdä kotitehtäviä rauhassa. (Andresen & Meiland 2019, 97; Harju & Thorød 2011, 290.) Kotona ei välttämättä ole hiljaista paikkaa tehdä koulusta saatuja kotitehtäviä, jolloin kodin puutteet vaikuttavat myös koulunkäyntiin. (Walker ym. 2008, 435.) Asunnon koolla on merkitystä myös sen kannalta, että lapsi tarvitsee tarpeeksi tilaa leikkimiseen, oppimiseen sekä palautumiseen (Andresen & Meiland 2019, 97; Walker ym. 2008, 434–435.)

Kodin sijainti taas voi vaikuttaa siihen, että kodin lähiympäristössä on rajallinen määrä organisoitua toimintaa. Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien puute, esimerkiksi se, ettei kodin lähiympäristössä ole puistoja tai urheilukeskuksia, vaikuttaa siihen, että vapaa-ajan aktiviteetit ovat usein sisätiloissa ulkona olemisen sijaan ja ne ovat useammin passiivisia kuin aktiivisia. (Walker ym. 2008, 434–435.) Maaseudulla on vähemmän organisoitua toimintaa kuin kaupungeissa, mutta maaseudulla lapsen sosioekonominen tausta vaikuttaa vähemmän lapsen osallisuuteen. Kaupungeissa toimintaan osallistuminen vaatii useammin rahaa, jolloin sosioekonomisen taustan merkitys kasvaa. (Harju & Thorød 2011, 295.) Kodin sijainti vaikuttaa myös siihen, kuinka turvallisena lapset ja nuoret kokevat naapuruston (Walker ym. 2008, 434–435) sekä siihen, kuinka asuinalue muuten koetaan. Taloudelliset rajoitukset pakottavat monet köyhät perheet asumaan epäsuotuisilla alueilla. Näillä alueilla ei välttämättä ole lapsille paikkaa leikkiä sekä alueelta puuttuu kulttuuripalveluja, jolloin ne vaikuttavat lapsuuden kokemuksiin. (Andresen & Meiland 2019, 97.)

Taloudellisten resurssien puute vaikuttaa myös lasten ja nuorten ruokailuun. Suhteellisessa köyhyydessä elävät lapset eivät näe nälkää, mutta ruuasta voi kuitenkin olla puutetta. (Andresen & Meiland 2019, 97; Harju & Thorød 2011, 289–290.) Perheellä ei välttämättä ole varaa terveellisenä pidettyyn ruokaan, vaan he voivat joutua ostamaan halvempaa ja vähemmän terveellistä ruokaa. (Walker ym. 2008, 435.) Lemetyisen (2014, 106–107) mukaan THL:n Hyvinvointi ja palvelut -kyselyssä on todettu ero paremmin ja heikosti toimeentulevien ruokailun terveellisyydessä. Ruoka voi olla laadultaan huonompaa ja yksipuolisempaa, sitä voi määrällisesti olla liian vähän ja ateriavälit voivat olla epäsäännöllisiä. (Andresen & Meiland 2019, 97; Harju & Thorød 2011, 290; Lemetyinen 2014, 106–107). Maissa, joissa tarjotaan lapsille ilmainen kouluruoka, kouluruuan merkitystä pidetään tärkeänä (Odenbring 2018, 852).

Tietoisuus perheen taloudellisesta tilanteesta näyttäytyy erilaisena eri ikäisille lapsille. Nuoremmat lapset muistavat tilanteita, kun vanhemmilla ei ole ollut riittävästi rahaa johonkin, mitä he ovat halunneet, kun taas vanhemmat lapset ovat paremmin tietoisia perheen köyhyydestä ja vertaavat taloudellista tilannettaan muiden tuntemiensa ihmisten tilanteeseen. (Walker ym. 2008, 433). Perheen köyhyys näkyy lapsille myös vähemmän välttämättömistä kulutushyödykkeistä, esimerkiksi autosta tai televisiosta, luopumisena (Lemetyinen 2014, 107.) Kuten aiemmin esitin, vaatteilla on lapsille ja nuorille suuri sosiaalinen merkitys. Tämän lisäksi vaatteilla on käytännöllinen ulottuvuus. Lapset kertovat, että vaatteita ostetaan vain todellisesta tarpeesta ja vaatteet saattavat olla vanhoja, rikkiäisiä tai likaisia. (Lemetyinen 2014, 107.) Osa lapsista on huolissaan siitä, että heillä ylipäättään on vaatteita. Uusien vaatteiden hankkiminen voi olla perheelle haasteellista silloinkin, kun edelliset vaatteet ovat kuluneet tai jääneet liian pieniksi. (Harju & Thorød 2011, 289.)

Tutkimuksissa näkyy lasten tietoisuus perheen taloudellisesta tilanteesta sekä osallistuminen perheen talouteen. Lapset esimerkiksi lainaavat säästämäänsä rahojaan vanhemmilleen tai eivät kerro heille, jos tarvitsevat rahaa johonkin, esimerkiksi koulun järjestämälle retkelle. (Andresen & Meiland 2019, 98; Lemetyinen 2014, 108.) Lapsiperheköyhyydessä elävät lapset kokevatkin painetta siitä, jos joutuvat tuomaan koulun retkeä varten kotoa omia eväitä tai jos heillä ei ole retkellä tarvittavia varusteita. (Harju & Thorød 2011, 290; Odenbring 2018, 853.) Lapset saavat rahaa pääasiallisesti työn kautta, muilta ihmisiltä sosiaalisesta verkostostaan tai säästämällä opintorahastaan (Harju & Thorød 2011, 293; Lemetyinen 2014, 108). Lapset eivät välttämättä tiedä, kuinka paljon rahaa perhe tarvitsisi, mutta ovat siitä huolimatta tietoisia vanhempiansa rahahuolista (Andresen & Meiland 2019, 98). Lapset myös käyttävät rahaa sellaisiin asioihin, jotka yleensä vanhemman odotetaan maksavan. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi harrastuksissa tarvittavat tarvikkeet, perusvaatteet sekä ruoka. Näin lapset osallistuvat vanhempiansa vastuuseen sekä suojelevat vanhempaansa taloudellisilta vaatimuksilta. (Harju & Thorød 2011, 290–293.) Harjun ja Thorødin (2011, 290) tutkimuksessa osa lapsista ilmaisi toiveensa siitä, että heillä olisi enemmän rahaa, jotta voisivat auttaa vanhempiansa taloudellista tilannetta.

Tietoisuus perheen taloudellisesta tilanteesta vaikuttaa myös lapsen kokemaan paineeseen siitä, että heidän tulee osallistua perheen talouteen (Harju & Thorød 2011, 294). Vanhemmilla lapsilla on parempi mahdollisuus vaikuttaa omaan sekä perheensä taloudelliseen tilanteeseen kuin nuorilla, jonka vuoksi he myös kokevat suurempaa painetta ottaa taloudellista vastuuta. Osa vanhemmista sisaruksista auttaa myös nuorempia sisaruksiaan ostamalla heille esimerkiksi vaatteita. Näin

nuoremmat sisarukset saattavat olla vanhempia sisaruksia suojatumpia köyhyyden vaikutuksilta. (Mt., 294.)

### **4.3. Köyhyyteen liittyvät tunteet ja köyhyyteen yhdistetyt piirteet**

Köyhyyteen liittyy monenlaisia tunteita ja köyhyyteen yhdistetään erilaisia piirteitä. Lapset ja nuoret liittävät perheen köyhyyteen muun muassa kateutta, häpeää sekä tunteen erilaisuudesta ja huonommuudesta. Lasten ja nuorten vastauksista ilmenee myös, että köyhyyteen yhdistetään tietynlaisia piirteitä, kuten nöyryys ja ahkeruus. Joidenkin lasten ja nuorten kohdalla köyhyyteen yhdistetään myös epäsuotuisaa käytöstä. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Hakovirta & Kallio 2014; Lemetyinen 2014.)

Tutkiessa lasten käsityksiä köyhyydestä, vastauksista ilmenee, että lapset pitävät köyhiä lapsia erilaisina sekä köyhyyteen ajatellaan liittyvän tietynlaisia piirteitä. Erilaisuus tulee näkyviin siinä, että köyhien lasten vaatteet ja tavarat eivät vastaa vertaisten vaatimuksia. (Andresen & Meiland 2019, 97; Hakovirta & Kallio 2014, 156–157). Lasten vastauksista ilmenee, että lapset ajattelevat köyhyyden ilmiönä, joka vaikuttaa ihmisen ajattelutapaan ja toimintaan. Lapset liittävät köyhyyteen luonteenpiirteistä nöyryyden, huomaamattomuuden, ujouden sekä arkuuden. (Hakovirta & Kallio 2014, 157; Lemetyinen 2014, 110.) Lapset yhdistävät köyhyyteen myös yleisesti hyvänä pidettyjä piirteitä kuten ahkeruuden, säästäväisyyden, ystävällisyyden ja avuliaisuuden. (Lemetyinen 2014, 110.) Hakovirran ja Kallion (2014, 157) tutkimuksessa ilmeni myös lasten käsitys siitä, että köyhemmissä perheissä lapset viettävät vapaa-aikansa pääasiallisesti kotona esimerkiksi TV:tä katsoen tai tietokoneella ja pelikonsoleilla pelaten, sillä muihin harrastuksiin ei ole varaa. Rikkaampien lasten taas ajateltiin viettävän paljon aikaa erilaisissa harrastuksissa ja ystävien kanssa. Köyhempien myös oletettiin tyytyvän vähempään. (Mt., 157.)

Piirteiden lisäksi köyhyyteen yhdistetään joidenkin lasten kohdalla epäsuotuisaa käytöstä. Tällaista voi olla esimerkiksi näpistely tai päihteidenkäyttö. (Lemetyinen 2014, 110.) Koivusillan (2020, 153) tutkimuksen mukaan varattomilla alakoululaisilla on eniten impulsiivista käytöstä. Samassa tutkimuksessa käy ilmi myös se, että huono-osaisten perheiden lapsilla ja nuorilla on keskimääräistä heikompi itsetunto hyväosaisiin verrattaessa. (Mt., 166).

Lapsiperheköyhyydessä elävät lapset kertovat köyhyyden luovan stigmaa sekä he uskovat muilla olevan vain vähän yleistietoa siitä, mitä köyhyys tarkoittaa jokapäiväisessä elämässä (Odenbring

2018, 855). Tutkiessa lasten käsityksiä köyhyydestä, lasten vastauksista ilmenikin lasten liittävän köyhyyteen leimaantumista ja sosiaalista stigmaa. Köyhempiin lapsiin liitettiin kielteisiä ilmaisuja, kun taas varakkaampia lapsia kuvailtiin enemmän positiivisin ilmauksin. (Hakovirta & Kallio 2014, 157.) Hakovirran ja Kallion (2014, 157) tutkimuksessa lapset kuvailivat köyhiä muun muassa aroiksi, syrjäänvetäytyviksi, laiskoiksi ja epäsosiaalisiksi. Hakovirran ja Kallion mukaan tällainen leimaaminen ja stigmatisointi voi johtaa siihen, että köyhät lapset kokevat olevansa alempiarvoisia. Lapset voivatkin kokea köyhyyteen liittyvän stigman ongelmallisempänä kuin materiaaliset puutteet. (Mt., 157.) Odenbringin (2018, 857) tutkimuksen mukaan lapset kokevat, että köyhyyteen ei ainoastaan liity stigmaa, vaan se myös rajoittaa luotettavien ihmissuhteiden määrää, sillä köyhyys on sensitiivinen aihe puhua. Kyseisen tutkimuksen mukaan osa lapsista kokee rahan puutteesta puhumisen häpeällisenä ja että siitä puhuminen saattaa johtaa kiusatuksi tulemiseen (mt., 854).

Lapset ja nuoret kokevat myös monenlaisia huolia perheen köyhyyteen liittyen. Nämä huolet liittyvät muun muassa kavereiden näkemiseen ja perheen tarpeisiin. Moni teini-ikäinen kohtaa jatkuvasti huolen siitä, onko heillä tarpeeksi rahaa, jotta voivat mennä kavereiden kanssa ulos. (Walker ym. 2008, 433–434.) Perheen tarpeisiin liittyen lapset saattavat kokea huolta esimerkiksi ruuasta ja sen riittävydestä (Harju & Thorød 2011, 290). Lapset kokevat kotona olevien pulmien miettimisen uuvuttavana, joka puolestaan vaikuttaa muun muassa kykyyn keskittyä koulussa (Lemetyinen 2014, 109). Ahdistus ja keskittymisvaikeudet, kuin myös kyvyttömyys ostaa perustarvikkeita koulua varten, ovat osalla lapsista koulun keskeyttämisen syy (Harju & Thorød 2011, 292). Se, ettei kykene vastaamaan kaikkiin kustannuksiin, kuten kustannuksiin koulupuvusta tai koulussa käytettävistä vaatteista, koululounaista ja koulussa tarvittavista kirjoista, luo myös epätasa-arvon tunnetta. Lapset kokivat näiden kustannusten luovan epäoikeudenmukaisen esteen koulussa vietetyn ajan hyödyntämiseen. (Farthing 2016, 111–112; Harju & Thorød 2011, 292.) Myös koulujen loma-ajat ovat usein vaikeita lapsiperheköyhyydessä eläville lapsille. Paremmassa taloudellisessa tilanteessa elävät lapset saattavat matkustella, käydä uusissa paikoissa ja osallistua kesäleireille, kun taas huonommassa taloudellisessa asemassa olevat lapset usein joutuvat viettämään loma-ajat kotona, joka lisää tunnetta eriarvoisuudesta. (Odenbring 2018, 855.) Koululla on kuitenkin merkittävä sosiaalinen rooli lasten elämässä. Koulun sosiaaliseen rooliin liittyy muun muassa yksittäisiltä opettajilta ja muilta koulussa toimivilta työntekijöiltä saatavan tuen tärkeys. (Odenbring 2018, 852.) Lapset kertovat myös koulumenestyksen tuoneen heille rohkeutta, hyvää mieltä sekä kavereiden hyväksyntää (Lemetyinen 2014, 109).

Lemetyisen (2014, 106) tutkimuksen mukaan köyhyydestä aiheutuu toiseuden kokemuksia, jotka ovat seurausta elinolojen erilaisuudesta, hyvinvoinnin ja osallistumisen mahdollisuuksien puutteesta, eriarvoisuudesta sekä köyhyyden vaikutuksista ihmissuhteisiin, tunteisiin ja käyttäytymiseen. Lapset vertaavat itseään vertaisiinsa etenkin kuluttamisessa, osallistumismahdollisuuksissa sekä harrastamisessa. Vertailu luo kokemuksen eriarvoisuudesta, mikä puolestaan aiheuttaa köyhyyden peittelemistä ja salaamista. Toisten arvostelun kohteeksi ja kiusatuksi joutuminen synnyttävät myös kokemusta eriarvoisuudesta. (Mt., 108.) Lapset yhdistävät köyhyyteen myös häpeän kokemuksia. Moni vapaa-ajan tekeminen on maksullista. Lemetyisen (2014, 109) mukaan lapset kertovat haastatteluissaan siitä, kuinka kaverit saattavat maksaa asioita heidän puolestaan, mutta toisten rahojen käyttäminen tai lainaaminen tuntuu nöyryyttävältä ja häpeälliseltä. Toisaalta lapsia harmittaa myös, jos yhteisiä suunnitelmia ei voi toteuttaa (mt., 109). Siitä, että ei ole varaa samoihin asioihin kuin vertaisilla ja joutuu rahan puutteen vuoksi jättäytymään pois aktiviteeteista, aiheutuu stressiä ja ahdistuneisuutta (Odenbring 2018, 854). Lemetyisen (2014, 110) mukaan lapset kokivat köyhyyden pahana, ja köyhyyteen liittyy lasten mukaan niin epätoivoa, pelkoa, arkuutta kuin myös kiukkua ja kateutta.

Perheen tukiverkosto kuitenkin vaikuttaa lapsiperheköyhyydessä elävien lasten ja nuorten kokemuksiin taloudellisista vaikeuksista. Perheen tukiverkostolta saama tuki, kuten raha, kulutustavarat ja tukiverkoston tarjoamat kokemukset, esimerkiksi lomamatkat, tekevät köyhyydestä vähemmän tukahduttavaa lasten ja nuorten jokapäiväisessä elämässä. (Walkerin ym. 2008, 434.)

## 5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tavoitteena on ollut tarkastella, kuinka lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Tutkielmassa luodaan kuvaus aiheesta keskittyen lasten ja nuorten omakohtaisiin kokemuksiin. Lapsiperheköyhyyteen liittyvillä tekijöillä on vaikutusta lapsen ja nuoren jokapäiväisiin kokemuksiin sosiaalisten suhteiden ja osallisuuden sekä taloudellisten resurssien puutteen kautta. Jokapäiväisiin kokemuksiin vaikuttavat myös köyhyyteen liittyvät tunteet sekä köyhyyteen yhdistetyt piirteet.

Aineiston perusteella lapsiperheköyhyyteen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin laaja-alaisesti. Kirjallisuudessa Odenbring (2018), Harju ja Thorød (2011) sekä Andresen ja Meiland (2019) tarkastelevat lapsiperheköyhyydessä elävien lasten ja nuorten kokemuksia ja jokapäiväistä elämää. Myös Walker kollegoineen (2008) tarkastelee lapsiperheköyhyyttä keskittyen lasten ja nuorten jokapäiväiseen elämään, mutta heidän tutkimuksessaan tuodaan esiin yksinhuoltajaperheiden näkökulmaa. Lemetyinen (2014) tuo tutkimuksessaan esille lasten kokemuksia köyhyyteen liittyen keskittyen etenkin harrastuksiin, osallistumisen mahdollisuuksiin sekä köyhyyteen liittyviin toiseuden kokemuksiin. Myös Muschampin ja kollegoiden (2009) tutkimuksessa tarkastellaan köyhyydessä elävien lasten harrastustottumuksia ja ajatuksia osallisuudesta. Farthingin (2016) tutkimuksessa tuodaan esiin pienituloisella asuinalueella asuvien nuorten kuvauksia omasta elämästään ja siihen liittyvistä ongelmallisuuksista. Hakovirta ja Kallio (2014) tutkivat lasten ajatuksia köyhyydestä ja sen syistä. Koivusillan (2020) tutkimuksessa taas tarkastellaan vanhempien huono-osaisuuden merkitystä lapsen ja nuoren voimavaroihin sekä tulevaisuuden ajatuksiin.

Kirjallisuuden mukaan sosiaalisissa suhteissa lapsiperheköyhyyden tekijät näkyvät niin perheen sisäisissä suhteissa kuin lapsen vertaissuhteissakin. Perheen köyhyys vaikuttaa lasten ja nuorten kokemuksiin osallisuudesta ja mahdollisuudesta osallistua. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Harju & Thorød 2011; Walker ym. 2008.) Lapsiperheköyhyys näyttäytyy lapsen ja nuoren elämässä myös taloudellisten resurssien puutteena. Taloudellisten resurssien puute kytkeytyy materiaaliin puutteisiin, jolla taas on vaikutusta muun muassa elinoloihin, ravinnon laatuun ja määrään sekä tarvittavien vaatteiden ja tarvikkeiden hankintaan. (Esim. Andresen & Meiland 2019; Harju & Thorød 2011; Lemetyinen 2014.) Lapsille ja nuorille köyhyys näyttäytyy ensisijaisesti suhteellisena köyhyytenä eli rahan riittämättömyytenä sekä ei-välttämättömien tavaroiden puutteena. Köyhyys ei siis tarkoita lapsille ja nuorille sitä, ettei heillä olisi välttämättömiä perustarpeita, kuten kotia ja

vaatteita, vaan ennemminkin sitä, että heidän vaatteensa ja tavaransa ovat useammin vanhoja, rikkiäisiä ja toisten käyttämiä. (Hakovirta & Kallio 2014, 152.) Taloudellisten resurssien puute näyttäytyy materiaalien puutteiden lisäksi lasten ja nuorten tietoisuutena perheen taloudellisesta tilanteesta, rahankäytössä sekä perheen talouteen osallistumisessa. Lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin vaikuttaa myös lapsiperheköyhyyteen liittyvät tunteet sekä köyhyyteen mielletyt piirteet. (Esim. Farthing 2016; Lemetyinen 2014; Odenbring 2018.)

Tutkimustuloksissa tuodaan esille että, kaikki lapset eivät näe jatko-opiskelua peruskoulun jälkeen mahdollisena johtuen taloudellisten resurssien puutteesta, joka puolestaan vaikuttaa lapsen näkemykseen köyhyyden jatkumisesta tulevaisuudessakin (ks. Lemetyinen 2014, 109). Suomessa oppivelvollisuutta laajennettiin vuonna 2021, jolloin oppivelvollisuusikä korotettiin 18 ikävuoteen, kun aiemmin oppivelvollisuus päättyi peruskouluun (Oppivelvollisuuden laajentaminen OKM). Jatkotutkimuksessa olisikin tärkeää tarkastella, kuinka oppivelvollisuuden laajentaminen on vaikuttanut Suomessa lasten ja nuorten näkemyksiin tulevaisuudesta.

Tutkielmaa tehdessäni havaitsin, että aineiston tutkimusartikkeleissa tuodaan ilmi lähinnä lapsiperheköyhyyteen liittyviä puutteita ja negatiivisia kokemuksia. Olisi mielenkiintoista tarkastella aihetta myös positiivisemmasta näkökulmasta ja tutkia, minkälaisia vahvuuksia ja positiivisia vaikutuksia lapsiperheköyhyydellä voi olla. Voiko lapsiperheköyhyys esimerkiksi lisätä perheen kanssa vietettyä aikaa ja näin syventää perheen sisäisiä suhteita? Samalla voisi myös pohtia sitä, voidaanko perheen köyhyyteen liittyvä kokemusmaailma tiedostamalla lieventää lapsiperheköyhyyden negatiivisia vaikutuksia, vaikka perheen tulotaso ei nousisi. Koivusilta (2020, 170) tuo tutkimuksessaan esiin sen, että yhteiskunnassa olisikin tärkeää pyrkiä siihen, ettei perheen köyhyys saisi estää lapsia ja nuoria osallistumasta vertaistensa kanssa tasavertaisesti niihin asioihin, joita sen hetkessä yhteiskunnassa pidetään tavoiteltavina. Tähän voidaan pyrkiä esimerkiksi kouluissa järjestettävän ilmaisen harrastustoiminnan kautta ja eri taustoista tulevien lasten ja nuorten kohtaamisia mahdollistamalla. (Mt., 170.) Tämän tutkielman tuloksista käy ilmi, että lapsiperheköyhyydessä elävillä on rajatummat mahdollisuudet harrastaa, jonka vuoksi harrastusmahdollisuuksien luominen onkin merkityksellistä (esim. Lemetyinen 2014; Odenbring 2018).

Tutkielman tulosoosuudessa esitellyt tulokset kuvaavat aineistossa toistuvia kokemuksia. Ne eivät ole yleistettävissä, sillä kokemukset ovat subjektiivisia ja niissä on maakohtaisia eroja. Kokemusten subjektiivisuuden vuoksi yksittäiset kokemukset voivat poiketa toisistaan. Esimerkiksi moni lapsista

kokee vaatteisiin liittyvän sosiaalisen ulottuvuuden erittäin merkityksellisenä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että ”oikeanlaiset” vaatteet olisivat kaikille lapsille yhtä tärkeitä. (Andresen & Meiland 2019, 97.) Maakohtaiset erot taas liittyvät maiden elintason ja kulttuurin eroihin, jotka vaikuttavat myös köyhyyden kokemuksiin (Kallio & Hakovirta 2020, 15). Länsimaisessa kontekstissa tarkastellessa aineistossa eri maiden välillä on kuitenkin samankaltaisuuksia, joita tarkastelin tässä tutkielmassa.

Tulososuuden teemat eivät myöskään ole tarkkarajaisia, sillä teemojen sisällöt ovat vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Tulosten luotettavuuteen vaikuttaa se, että havaintojani ohjaa oma työkokemukseni sekä sosiaalityön opintojen kautta saatu tieto. Englanninkielisiä artikkeleita tarkastellessa myös kieli vaikuttaa tulkintaan, sillä käännösvirheiden kautta on mahdollista ymmärtää asioita eri tavalla, kuin mitä tutkimusartikkelissa on tarkoitettu. Tutkielmaa tehdessäni pyrin kuitenkin tiedostamaan näiden tekijöiden vaikutuksen sekä pyrin tarkastelemaan aineistoa mahdollisimman objektiivisesti ja sijoittamaan aineistossa havaitsemia kokemuksia luomieni teemojen alle johdonmukaisesti. Tutkielman tuloksiin vaikuttaa lisäksi se, että tutkielmassa käytetyn aineiston ikäjakauma on laaja. Tarkastelin tässä tutkielmassa kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Kuitenkin pienen lapsen ja lähes 18-vuotiaan nuoren kokemuksissa on eroavaisuuksia. Tämän vuoksi jatkotutkimuksen kannalta olisi mielekästä tutkia aihetta pienemmällä ikäraajauksella ja keskittyä tietynikäisten lasten tai nuorten kokemuksiin.

Lapsiperheköyhyydellä on eriarvoistava vaikutus lapsuuteen ja huono-osaisuus voi periytyä vaikuttaen näin myös lasten ja nuorten tulevaisuuteen (Kallio & Hakovirta 2020, 7). Kuten tämän tutkielman tuloksista voi nähdä, lapsiperheköyhyys vaikuttaa laajasti lasten ja nuorten jokapäiväisiin kokemuksiin. Tutkielman tulokset vahvistavat aiempien tutkimusten tuloksia (ks. Kallio & Hakovirta 2020; Ridge 2002). Näen, että lapsiperheköyhyyteen liittyvän lasten ja nuorten kokemusmaailman ymmärtäminen on merkityksellistä, jotta se voidaan ottaa huomioon ja negatiivisiin vaikutuksiin voidaan puuttua. Tutkielman tulokset ovat hyödyllisiä esimerkiksi päättäjille poliittisen päätöksenteon tueksi sekä lapsiperheköyhyydessä elävien lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, jotta lasten ja nuorten oma ääni ja kokemukset tulevat kuulluksi ja ymmärretyiksi. Onkin merkityksellistä tunnistaa perheen köyhyyteen liittyvää lasten ja nuorten kokemusmaailmaa sekä pyrkiä lieventämään köyhyydestä ja huono-osaisuudesta aiheutuvaa eriarvoisuutta. Näin voimme luoda lapsille ja nuorille tasa-arvoisempia mahdollisuuksia ja tunteen nähdyksi tulemisestä.

## LÄHTEET

\*Kirjallisuuskatsauksen aineistolähde

Aaltio, Iris & Puusa, Anu (2020) Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus 2020, 169–180.

\*Andersen, Sabine & Meiland, Stephanie (2019) Being poor from children's point of view. The potential of childhood theory and qualitative methods for child poverty research: Findings from two quantitative studies of poverty in Germany. *Children and Youth Services Review* 97, 94–99.

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3(2), 77–101.

Daly, Mary & Kelly, Grace (2015) *Families and poverty: Everyday life on a low income*. Bristol: Policy Press.

\*Farthing, Rys (2016) What's Wrong with Being Poor? The Problems of Poverty, as Young People Describe Them. *Children & society* 30(2), 107–119.

\*Hakovirta, Mia & Kallio, Johanna (2014) Lasten käsityksiä köyhyydestä ja köyhyyden syistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(2), 152–162.

\*Harju, Anne & Thorød, Anne Brita (2011) Child Poverty in a Scandinavian Welfare Context – From Children's Point of View. *Child indicators research* 4(2), 283–299.

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla) Lapsiperheköyhyys koskettaa vähintään yhtä lasta kymmenestä. <https://itla.fi/download/lapsiperhekoxyhyys-koskettaa-vahintaan-yhta-lasta-kymmenesta/> Viitattu 21.1.2023.

Kallio, Johanna & Hakovirta, Mia (2020) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino.

Kallio, Tomi (2006) Laadullinen review-tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 25(2), 18–28.

Karvonen, Sakari & Salmi, Minna (2016) *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla*. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-742-8> Viitattu 2.2.2023.

Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari & Aalto, Anna-Mari (2019) *Suomalaisten Hyvinvointi 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

\*Koivusilta, Leena (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteydet lasten ja nuorten tulevaisuuden voimavaroihin ja ajatuksiin tulevaisuudesta. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino 2020, 143–172.

Käsitteet (Tilastokeskus) Pienituloisuus. <https://www.stat.fi/meta/kas/pienituloisuus.html> Viitattu 10.2.2022.

Lastensuojelulaki 417/2007.

\*Lemetyinen, Lea (2014) Katsaus perheen köyhyydestä aiheutuviin lasten toiseuden kokemuksiin. Teoksessa Mika Gissler, Marjatta Kekkonen, Päivi Känkänen, Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti. *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 105–112.

Lister, Ruth (2004) *Poverty*. Cambridge: Polity.

\*Muschamp, Yolande & Bullock, Kate & Ridge, Tess & Wikeley, Felicity (2009) ‘Nothing to Do’: The Impact of Poverty on Pupils’ Learning Identities Within Out-of-School Activities. *British educational research journal* 35(2), 305–321.

Nuorisolaki 1285/2016.

\*Odenbring, Ylva (2018) The Daily Life and Reality Behind Child Poverty in Sweden: Children’s and Adolescents’ Voices. *Child indicators research* 12(3), 847–859.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) Oppivelvollisuuden laajentaminen.

<https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> Viitattu 22.3.2023.

Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Rämö, Antti & Gissler, Mika (2012) Lasten ja nuorten hyvinvointi, Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Helsinki: THL.

Partio, Liisa (2017) Köyhyys estää lapsen oikeuksien toteutumista. Kirjoitus Lasten Oikeuksien blogissa 15.12.2017. <https://www.lapsenoikeudet.fi/blogi/koyhyys-estaa-lapsen-oikeuksien-toteutumista/> Viitattu 19.1.2023.

Puusa, Anu (2020) Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus 2020, 141–152.

Ridge, Tess (2002) Childhood poverty and social exclusion: From a Child's Perspective. Bristol: Policy Press.

Salmi, Minna (2020) Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino 2020, 37–71.

Sauli, Hannele (2001) Lasten osuus yhteiskunnan voimavaroista 1990-luvulla. Teoksessa Irmeli Järventie & Hannele Sauli (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WSOY 2001, 149–170.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen.

<https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy/> Viitattu 15.1.2023.

Suomen YK-liitto. Lasten oikeudet. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet> Viitattu 9.2.2023.

Toikka, Enna & Haanpää, Leena (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino 2020, 119–142.

United Nations. Youth. <https://www.un.org/en/global-issues/youth> Viitattu: 2.2.2021.

Varanka, Jouni & Määttä, Seppo & Gullichsen, Ines & Tapanainen-Thiess, Jaana & Pohjola, Pasi & Voipio-Pulkki, Liisa-Maria & Lehtimäki, Vuokko & Volk, Raija & Rissanen, Pekka & Salminen, Mika & Railavo, Jukka & Sovala, Markus & Spolander, Mikko & Tikka, Tiina & Nederström, Heli & Pirhonen, Eeva-Riitta & Auranen, Kari & Leino, Tuija & Vänskä, Simopekka (2022) COVID-19-epidemia ja sen vaikutukset Suomessa: Keskipitkän aikavälin skenaarioita. Helsinki: Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-634-1> Viitattu 8.2.2023.

\*Walker, Janet & Crawford, Karin & Taylor, Francesca (2008) Listening to Children: Gaining a Perspective of the Experiences of Poverty and Social Exclusion from Children and Young People of Single-Parent Families. *Health & social care in the community* 16(4), 429–436.

Yleissopimus lasten oikeuksista, 60/1991.

# LIITTEET

## Liite 1: Valittu aineisto

	Tutkimuksen julkaisutiedot	Tutkimuksen tarkoitus	Menetelmä ja kohderyhmä	Tutkimuksen kohdema
1	<p>Odenbring, Ylva (2018)</p> <p>The Daily Life and Reality Behind Child Poverty in Sweden: Children´s and Adolescents´ Voices.</p> <p>Child indicators research 12(3), 847–859.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena tarkastella lapsi köyhyydessä kasvavien lasten ja nuorten kokemuksia ja sitä, kuinka he kuvaavat jokapäiväistä elämäänsä.</p>	<p>Laadullinen tutkimus, jossa temaattisesti analysoitu 12 syvähaastattelua.</p> <p>Haastateltavat olleet 9–16-vuotiaita.</p>	Ruotsi
2	<p>Walker, Janet &amp; Crawford, Karin &amp; Taylor, Francesca (2008)</p> <p>Listening to Children: Gaining a Perspective of the Experiences of Poverty and Social Exclusion from Children and Young People of Single-Parent Families.</p> <p>Health &amp; social care in the community 16(4), 429–436.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka yksinhuoltajaperheissä elävät lapset ja nuoret kokevat jokapäiväisen elämänsä, kokevatko he köyhyyttä ja syrjäytymistä ja kuinka he selviytyvät näistä syntyvistä haasteista.</p>	<p>Tutkimuksen aineisto koostuu 6–16-vuotiaiden lasten kasvokkain tehdyistä fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluista.</p> <p>Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina.</p>	Englanti
3	<p>Lemetyinen, Lea (2014)</p> <p>Katsaus perheen köyhyydestä aiheutuviin lasten toiseuden kokemuksiin.</p> <p>Teoksessa Mika Gissler, Marjatta Kekkonen, Päivi Känkänen, Päivi Muranen &amp; Matilda Wrede-Jäntti. Nuoruus toisin sanojen. Nuorten elinolot - vuosikirja 2014. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos, 105–112.</p>	<p>Artikkelissa kuvataan toiseuden näkökulmasta lasten kokemuksia omasta tai toisen köyhyydestä. Artikkelissa tarkastellaan, minkälaisia tunteita näihin kokemuksiin liittyy, onko köyhyys vaikuttanut harrastamisen ja osallistumisen mahdollisuuksiin ja kuinka pitkäkestoista köyhyys on ollut.</p>	<p>Laadullinen tutkimus, sisällönanalyysin avulla analysoitu 92 vastausta, joista 43 käsittelee vastaajan itse kokemaa köyhyyttä ja 49 vastaajan ystävän, tutun tai sukulaisen köyhyyttä.</p> <p>Vastaajat ovat 13–18-vuotiaita lapsia.</p>	Suomi

4	<p>Farthing, Rys (2016)</p> <p>What's Wrong with Being Poor? The Problems of Poverty, as Young People Describe Them. <i>Children &amp; society</i> 30(2), 107–119.</p>	<p>Artikkelissa tarkastellaan, kuinka pienituloisilla asuinalueella asuvat nuoret kuvaavat elämäänsä liittyviä ongelmallisuuksia ja minkälaisia ongelmia he identifioivat.</p>	<p>Laadullinen tutkimus, jossa vastaajat olivat 11–21-vuotiaita. Vastaajien mediaanikä oli 16 vuotta ja vastaajia oli yhteensä 144. Tutkimusaineisto on kerätty fokusryhmillä ja ryhmäkeskusteluilla.</p>	Englanti
5	<p>Hakovirta, Mia &amp; Kallio, Johanna (2014)</p> <p>Lasten käsityksiä köyhyydestä ja köyhyyden syistä.</p> <p>Yhteiskuntapolitiikka 79(2), 152–162.</p>	<p>Artikkelissa tarkastellaan, minkälaisia käsityksiä lapsilla on köyhyydestä, kuinka he jäsentävät sitä ja mistä he ajattelevat köyhyyden johtuvan.</p>	<p>Laadullinen tutkimus, tutkimusaineisto sisältää kolmekymmentä 11–15-vuotiaan lapsen teemahaastattelua, jotka analysoitu sisällönanalyysin avulla.</p>	Suomi
6	<p>Muschamp, Yolande &amp; Bullock, Kate &amp; Ridge, Tess &amp; Wikeley, Felicity (2009)</p> <p>'Nothing to Do': The Impact of Poverty on Pupils' Learning Identities Within Out-of-School Activities.</p> <p>British educational research journal 35(2), 305–321.</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan lasten osallistumista koulun ulkopuoliseen virkistystoimintaan. Tutkimuksessa verrattiin köyhyydessä elävien lasten ja heitä varakkaampien ikätoverien kokemuksia.</p>	<p>Tutkimusaineisto koostuu 55 syvähaastattelusta. Vastaajista 26 oli 11-vuotiaita ja 29 oli 14-vuotiaita.</p>	Englanti
7	<p>Harju, Anne &amp; Thorød, Anne Brita (2011)</p> <p>Child Poverty in a Scandinavian Welfare Context – From Children's Point of View.</p> <p>Child indicators research 4(2), 283–299.</p>	<p>Artikkelissa tarkastellaan köyhyyttä ja siihen liittyviä kokemuksia lasten ja nuorten näkökulmasta pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa. Viitekehyksenä tarkastelulle toimii lasten oikeuksien sopimuksen artikkelit 27 ja 28.</p> <p>Artikkeli pohjautuu kahden aiemmin toteutetun laadullisen tutkimuksen dataan. Toinen tutkimuksista on Norjassa toteutettu pitkittäistutkimus "Children's level of living—the impact of family incomes" (Norwegian Social Research (NOVA) 2002–2011) ja toinen Ruotsissa toteutettu "Every Day Life with Economic Hardship" (Harju 2008.)</p>	<p>Norjalaisessa tutkimuksessa haastatteluaineisto on kerätty 26 perheestä 11–13-vuotiailta lapsilta ja ruotsalaisessa tutkimuksessa aineisto on kerätty seitsemästä perheestä 7–19-vuotiailta lapsilta.</p> <p>Ruotsalaisen tutkimuksen aineistossa suurin osa vastaajista on 10–15-vuotiaita ja yksi vastaajista ylittää Ruotsissa käytössä olevan lapsen määritelmän (eli alle 18-vuotiaan), mutta tutkimuksen aikaan hän asui perheensä kanssa ja oli osallisena perheensä taloudellisissa asioissa, jonka vuoksi hänet huomioitiin tutkimuksessa lapsena.</p>	Norja, Ruotsi

8	<p>Andresen, Sabine &amp; Meiland, Stephanie (2019)</p> <p>Being poor from children's point of view. The potential of childhood theory and qualitative methods for child poverty research: Findings from two qualitative studies of poverty in Germany.</p> <p>Children and youth services review 97, 94–99.</p>	<p>Tieteellisessä artikkelissa kuvataan köyhyyttä keskittyen lasten jokapäiväisiin kokemuksiin.</p> <p>Artikkelin aineiston koostuu kahdesta aiemmin toteutetusta laadullisesta tutkimuksesta, joista molemmat ovat Saksasta.</p> <p>Toinen aiemmista tutkimuksista on "Precarious Childhood: How children experience poverty: A qualitative study of the experience of poverty of six to twelve years old children" (German Research Foundation 2013) ja toinen "RifA – A qualitative study on vulnerability in childhood: What makes children stronger but also need of protection" (German Federal Ministry of Education and Research 2016).</p>	<p>Vuoden 2016 tutkimuksen aineisto sisältää 18 haastattelua 6–11-vuotiailta lapsilta ja vuoden 2013 tutkimuksen aineisto sisältää 14 haastattelua sekä 3–4 lapsen ryhmissä toteutettuja ryhmäkeskusteluja. Jälkimmäisessä tutkimuksessa vastaajat ovat olleet 7–12-vuotiaita.</p>	Saksa
9	<p>Koivusilta, Leena (2020)</p> <p>Vanhempien huono-osaisuuden yhteydet lasten ja nuorten tulevaisuuden voimavaroihin ja ajatuksiin tulevaisuudesta.</p> <p>Teoksessa Kallio, Johanna &amp; Hakovirta, Mia (toim.) Lapsiperheiden köyhyys &amp; huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 143–172.</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan, onko vanhempien huono-osaisuudella merkitystä voimavaroihin. Tutkimuksessa selvitetään myös huono-osaisuuden ja voimavarojen yhteyksiä lapsen tai nuoren tulevaisuutta koskeviin toiveisiin ja ajatuksiin.</p>	<p>Määrällinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerätty kyselyllä, johon 399 10–12-vuotiasta ja 863 13–14-vuotiasta.</p>	Suomi

## Liite 2: Teemojen ajatuskartat





